

การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมการเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2566 จังหวัดชลบุรี¹

พัชรภา ตันตราจิน*

คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

วันที่รับบทความ 17 เมษายน พ.ศ. 2567

วันที่แก้ไขบทความ 22 สิงหาคม พ.ศ. 2567

วันที่ตอบรับบทความ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2567

บทคัดย่อ

บทความวิจัยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการคือ 1) ศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบบรรยากาศทางการเมืองการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2566 กับการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา 2) ศึกษาความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของตัวแสดงที่สำคัญคือภาคการเมืองภาคประชาชน บทบาทของคณะกรรมการการเลือกตั้ง หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง และบทบาทของภาคส่วนอื่น ๆ ที่ทำหน้าที่เป็นองค์กรเฝ้าระวังการเลือกตั้ง 3) เพื่อวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อผลการเลือกตั้งและส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่ งานวิจัยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการศึกษาพบว่า ความแตกต่างจากการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2562 คือบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปในระดับประเทศ และบริบททางเศรษฐกิจการเมืองภายในจังหวัดชลบุรี ผลการเลือกตั้ง มีประชาชนออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง 77.80% โดยตัดสินใจเลือกจากนโยบายพรรคการเมืองมากขึ้น พลเมืองชลบุรีก็มีพัฒนาการตื่นรู้ในสิทธิเสรีภาพการออกเสียงเพื่อผลักดันการเปลี่ยนแปลงไปสู่ประชาธิปไตยโดยใช้การเลือกตั้งสะท้อนเสียงไปถึงชั่วอำนาจในพื้นที่และการเมืองระดับชาติ การเลือกตั้งทั่วไปพื้นที่ชลบุรีสะท้อนพัฒนาการประชาธิปไตยจากส่วนล่าง แต่ระดับโครงสร้างส่วนบน ยังไม่สามารถสะท้อนเจตจำนงทางการเมืองของพลเมืองที่มาออกสิทธิเลือกตั้งได้

คำสำคัญ: พฤติกรรมการเลือกตั้ง; ความเคลื่อนไหวทางการเมือง; การเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2566; การพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง

¹ งานวิจัยนี้ได้รับทุนสนับสนุนจาก สถาบันพระปกเกล้า

* ผู้รับผิดชอบบทความ: patcharapa@go.buu.ac.th

DOI: 10.14456/tujournal.2025.19

The Study of Political Movement and Election Behavior in the 2023 Members of the Parliament Election in Chonburi Province²

Patcharapa Tantrajin*

Faculty of Political Science and Law, Burapha University

Received 17 April 2024

Received in revised 22 August 2024

Accepted 29 August 2024

Abstract

The research article has three research objectives; 1) to study, analyze, and compare the political atmosphere of the 2023 Members of the Parliament election with the past election; 2) to study the movement and political behavior of important actors who are the political sector, the public sector, the role of the Election Commission, relevant governmental agencies, and the role of other sectors who acted as watchdog agencies in the election and; 3) to analyze the movement as well as political and election behaviors that have an effect on the election and democratic development in the area. The research uses a qualitative methodology. The study found differences from the 2019 election. The political context at the national level has been changed, along with changes in the political and economic contexts within Chonburi. Regarding people's election behavior, voter turnout was 77.80%. Voters made their decision by considering party policies. The Political behavior of citizens in Chonburi shows increased awareness that their rights, freedoms, and votes can be used to bring about change and realize democracy, using the election as a means of reflecting the voice of the people to the authorities at both local and national levels. The general election in Chonburi showed democratic development at the grassroots level. However, the structure at the upper level has not reflected the political will of the citizens who turned out to vote.

Keywords: election behavior; political movement; parliament election in Chonburi province 2023; democratization by election

² This work was financially supported by King Prajadhipok's Institute

* ผู้รับผิดชอบบทความ: patcharapa@go.buu.ac.th

DOI: 10.14456/tujournal.2025.19

บทนำ

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ. 2566 นับเป็นการเลือกตั้งครั้งที่ 2 ภายใต้กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 โดยในครั้งแรกว่ากันจัดขึ้นเมื่อวันที่ 24 มีนาคม ปี พ.ศ. 2562 หลังการรัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ หรือ คสช. เมื่อวันที่ 22 พฤษภาคม ปี พ.ศ. 2557 การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 นี้จึงเกิดขึ้นท่ามกลางบรรยากาศทางการเมืองที่กลุ่มคณะรัฐประหารยังมีอิทธิพลทางการเมือง และเป็นการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองทั้งในและนอกรัฐสภา กล่าวคือ บรรยากาศสังคมการเมืองนอกรัฐสภา กระแสการแบ่งขั้วอุดมการณ์ทางการเมืองยังคงปรากฏอยู่นับตั้งแต่การเมืองสีเสื้อ เหลือง-แดง ในทศวรรษ 2550 โดยในปีที่ผ่านมา ความขัดแย้งดังกล่าวได้เปลี่ยนรูปและขยายไปสู่กลุ่มคนหนุ่มสาว มีการชุมนุมทางการเมืองหลายครั้งเพื่อเรียกร้องให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างทางการเมือง สังคม วัฒนธรรม รวมไปถึงการตั้งคำถามในเชิงคุณค่า ส่วนบรรยากาศสังคมการเมืองในสภานั้น การเลือกตั้งแรกเริ่มในปี พ.ศ. 2562 ได้มีการนำเอาระบบการเลือกตั้ง “แบบจัดสรรปันส่วนผสม” มาใช้ มีการกำหนดให้แต่ละจังหวัดมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (สส.) ได้เขตละ 1 คน ใช้บัตรเลือกตั้ง 1 ใบ ทำให้การแข่งขันช่วงชิงตำแหน่งแต่ละเขตเข้มข้นมากขึ้น ในขณะเดียวกันก็ถูกตั้งคำถามถึงความเหมาะสมของวิธีการคำนวณคะแนนสส.บัญชีรายชื่อ ต่อมาการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 ได้มีการปรับเปลี่ยนระบบเลือกตั้งเป็นระบบผสมแบบคู่ขนาน ใช้บัตรลงคะแนน 2 ใบ คือบัตรลงคะแนนเลือก สส.เขต เขตละ 1 คน และบัตรลงคะแนนเลือกพรรคการเมือง อีกทั้งหลายจังหวัดมีการเปลี่ยนแปลงจำนวนเขตเลือกตั้ง ในส่วนของพรรคการเมือง มีการจัดตั้งพรรคการเมืองใหม่ที่แยกออกมาจากพรรคเดิม และการเกิดย้ายพรรคของนักการเมืองจำนวนมาก

ในกรณีจังหวัดชลบุรีนั้น นับเป็นจังหวัดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ อุตสาหกรรมและเกษตรกรรมขนาดใหญ่ของประเทศ โดยตั้งอยู่ในเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Special Development Zone; EEC) อีกทั้งยังมีประวัติศาสตร์ทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นภายใต้กลุ่มตระกูลทางการเมือง (political dynasty) ซึ่งมีพัฒนาการเชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติมายาวนานหลายทศวรรษ ตระกูลการเมืองสำคัญคือ ตระกูลคุณปลื้ม ตระกูลเนื่องจำนงค์ ตระกูลสิงโตทอง โดยล่าสุดความขัดแย้งในกลุ่มตระกูลคุณปลื้มซึ่งเป็นกลุ่มชั่วอำนาจเดียวที่เข้มแข็งมายาวนานได้เกิดการแตกออกเป็น 2 กลุ่มคือ ตระกูลคุณปลื้มเดิมนำโดยนายสนธยา คุณปลื้ม กับกลุ่มมังกรน้ำเค็ม นำโดยนายสุชาติ ชมกลิ่น จากการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มตระกูลการเมืองจากกลุ่มชั่วอำนาจเดียวที่เข้มแข็งมาสู่การแข่งขันของสองชั่วอำนาจที่ช่วงชิงการนำในจังหวัดชลบุรี จากการเปลี่ยนแปลงทั้งหมดนี้ทำให้การเลือกตั้งจังหวัดชลบุรีมีความน่าสนใจนำไปสู่คำถามสำคัญที่ว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2566 จังหวัดชลบุรี มีลักษณะอย่างไรโดยเฉพาะมิติของความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรม การเลือกตั้งของตัวแสดงต่าง ๆ คือ กลุ่มภาคการเมือง กลุ่มภาคประชาชน กลุ่มภาครัฐ กลุ่มอื่น ๆ เช่น สื่อมวลชน (mass media) สื่อทางสังคม (social media) องค์กรอิสระเพื่อสังเกตการณ์ด้านการเลือกตั้ง และองค์กรอื่น ๆ ทั้งในระดับประเทศและในระดับเขตจังหวัดที่กำหนด ตลอดจนความตื่นตัว ความสนใจ

เลือกตั้ง การใช้สื่อต่าง ๆ ทั้งสื่อโซเชียล (social media) และสื่อมวลชน (mass media) การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง 3) ประเด็นความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อผลการเลือกตั้งและผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่ เช่น พฤติกรรมการย้ายพรรค อิทธิพลของตระกูลการเมือง การแข่งขันอย่างมีอิสระ เสรี กลไกการตัดสินผลการเลือกตั้งที่เป็นธรรม รูปแบบการแข่งขันของพรรคการเมืองที่เอื้อต่อการพัฒนาประชาธิปไตย เช่น การแข่งขันในเชิงนโยบาย หรือความนิยมต่อตัวบุคคล ความรุนแรงในการเลือกตั้ง ฯลฯ

การตรวจสอบด้านข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ตรวจสอบแหล่งที่มา 3 แหล่ง ได้แก่ เวลา สถานที่ และบุคคล โดยการสัมภาษณ์เปรียบเทียบข้อมูลที่ได้จากหลายแหล่งข้อมูล หรือจากผู้ให้สัมภาษณ์มากกว่าหนึ่งคน นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากเอกสาร ข่าวสารในการตรวจสอบเพิ่มเติม

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้วิธีพรรณนาวิเคราะห์ (analytical descriptive) นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การสังเกตการณ์และเอกสารต่าง ๆ มาประมวลวิเคราะห์เชื่อมโยงกับปรากฏการณ์ในพื้นที่และเชื่อมโยงกับการเมืองระดับชาติ ผ่านมุมมองแนวคิด ทฤษฎี แล้วนำมาสร้างข้อสรุปเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้กำหนดไว้

แนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย ที่ประกอบด้วย 2 กลุ่มแนวคิดคือ 1) แนวคิดความเคลื่อนไหวทางการเมือง พฤติกรรมการเลือกตั้ง 2) หลักการการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยและการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง (democratization by elections) ดังนี้

1) แนวคิดเคลื่อนไหวทางการเมือง พฤติกรรมการเลือกตั้ง โดยงานวิจัยกำหนดนิยามและขอบเขตของพฤติกรรมการเลือกตั้งในความหมายอย่างกว้างคือพฤติกรรมของสถาบันทางการเมืองและตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเลือกตั้งทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น พฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐ คณะกรรมการการเลือกตั้ง นักการเมือง พรรคการเมือง สื่อมวลชน ภาคประชาสังคม องค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ระบบกติกาเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และวัฒนธรรมการเลือกตั้งในสังคมนั้น ๆ พฤติกรรมต่าง ๆ อาจปรากฏในรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ความสนใจต่อกิจกรรมการเลือกตั้ง พฤติกรรมการลงคะแนนเสียงพฤติกรรมการนำเสนอนโยบาย การหาเสียง การใช้สื่อต่าง ๆ รวมถึงพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน เช่น การทุจริตเลือกตั้ง ความรุนแรงในการเลือกตั้ง ส่วนความเคลื่อนไหวทางการเมืองใช้อธิบายปรากฏการณ์ในความหมายอย่างกว้าง คือ การเคลื่อนไหวที่มีเป้าหมายในการผลักดันแนวคิดทางการเมืองให้กับประชาชน เช่น การเคลื่อนไหวอุดมการณ์ทางการเมืองระดับชาติที่ส่งผลต่อการเลือกตั้งในพื้นที่ องค์กรภาคประชาสังคมกับการรณรงค์ให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมือง เป็นต้น ตัวอย่างงานวิจัยที่สำคัญในกลุ่มแนวคิดนี้ เช่น การศึกษาพฤติกรรมการตัดสินใจลงคะแนนของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ในงานเขียนของ วิเชียร ตันศิริกรกุล (2563) พฤติกรรมของนักการเมือง พรรคการเมืองในกิจกรรมการเลือกตั้ง เช่น สมบัติ จันทรวงศ์ (2530) กัมชัย ห่อทองคำ (2539) พฤติกรรมการเลือกตั้งที่เบี่ยงเบน เช่น การทุจริตเลือกตั้ง ไพฑูรย์ บุญวัฒน์ (2538) พิชายรัตน์ดิลล ภูเก็ต (2537) รูปแบบของความสัมพันธ์ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ (clientelism) Herbert Kitschelt (2000) เป็นต้น

2) แนวคิดหลักการการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย โดยพิจารณาว่าการเลือกตั้ง สามารถนำไปสู่ประชาธิปไตยที่มั่นคง (consolidated democracy/established democracy) ได้หรือไม่ วิเคราะห์จากคุณภาพของการเลือกตั้งด้านกระบวนการ (process) ใช้หลักการเลือกตั้งสากลของสหภาพรัฐสภา (Inter-Parliamentary Union, 1994) และตัวชี้วัดกระบวนการเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยของ Freedom House 4 ประการ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2563, น.26) คือ 1) ระบบพรรคการเมืองที่หลากหลายและมีการแข่งขัน 2) สิทธิการเลือกตั้งสำหรับพลเมืองทุกคนที่บรรลุนิติภาวะแล้วโดยไม่มีการแบ่งแยกกีดกัน 3) การใช้สิทธิเลือกตั้งของผู้เลือกตั้ง เป็นความลับ ทุกฝ่ายสามารถแข่งขันและใช้สิทธิอย่างปลอดภัย ปราศจากการโกง 4) การรณรงค์ หาเสียงทำได้โดยเสรี สื่อมีพื้นที่ให้ทุกฝ่ายนำเสนอนโยบายได้อย่างเท่าเทียมกัน

การวิเคราะห์นัยของผลการเลือกตั้งใช้แนวคิด “การพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง” (democratization by elections) คือแนวคิดที่เสนอว่าการเลือกตั้งเป็นสถาบันและกระบวนการทางการเมืองที่ไม่ได้ถูกควบคุมครอบงำจากชนชั้นนำอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดเสมอไป หากสามารถนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญและการพัฒนาทางการเมืองที่เอื้อต่อประชาธิปไตยในระยะยาวได้ (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2563, น.16) กล่าวคือ ปრაการการณ์ทางการเมืองที่ชนชั้นนำและพรรคการเมืองที่ครองอำนาจอยู่เดิมสูญเสียอำนาจไป หรือถูกสั่นคลอนอำนาจจนไม่อาจครองสถานะผูกขาดทางการเมืองเช่นเคย ทั้งในการเปลี่ยนกลุ่มอำนาจ ระบอบ โครงสร้างทางการเมืองของประเทศนั้นๆ โดยความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองเรื่องการเลือกตั้งเกิดได้จากปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 2 แง่มุมคือปัจจัยพื้นฐานของพื้นที่เช่นสถานะทางเศรษฐกิจ ช่วงอายุ ความแตกต่างของภูมิศาสตร์เขตเมืองหรือชนบท และแ่งมมุมปัจจัยทางยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีการแข่งขันของผู้สมัคร และพรรคการเมือง ภายใต้บริบทและกติกาเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในสังคม (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2563, น.3-4,13-16) แนวคิด “การพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง” (democratization by elections) ช่วยให้เห็นว่า ในบางกรณีบางประเทศที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูงมีใช้พื้นที่ของการผูกขาดครอบงำอำนาจเพื่อรักษาสถานะเดิมของชนชั้นนำแบบที่นักวิชาการในอดีตนำเสนอ เช่น Benedict Anderson ใน Taylor (1996) ดังที่ในงานเขียนของ ประจักษ์ ก้องกีรติ (2563) ได้เสนอว่า “ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการแข่งขันทางการเมืองสูง เกิดความเปลี่ยนแปลงความท้าทายชนชั้นนำเดิมโดยมาจากแบบแผนและการตัดสินใจทางการเมืองของประชาชนผ่านกระบวนการเลือกตั้ง” แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับการเปลี่ยนผ่านไปสู่ระบอบประชาธิปไตยในทวีปแอฟริกาตงานเขียนของ Lindberg (2006), Lindberg (2009) งานวิจัยที่ใช้กรอบแนวคิดเรื่องการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งที่โดดเด่นเช่น ประจักษ์ ก้องกีรติ (2562) โดยศึกษาเปรียบเทียบการเลือกตั้งในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ พบว่าการเมืองเรื่องการเลือกตั้งของทั้ง 3 ประเทศมีพลวัตที่รวดเร็วและกว้างขวางทำให้ชนชั้นนำเดิมเช่น ข้าราชการ ตระกูลการเมืองเก่าพ่ายแพ้ต่อการเลือกตั้งเพราะไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อปัจจัยที่เปลี่ยนไปทั้งจากระบบเลือกตั้ง ธนกิจการเมืองและระบบอุปถัมภ์ การแบ่งแยกทางสังคม บทบาทของสื่อใหม่ สื่อออนไลน์ สื่อสังคมพร้อม ๆ กับความตื่นตัว

ทางการเมืองของประชาชน โดยบทความวิจัยนี้ นำแนวคิดการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง มาใช้อธิบายในบริบทประเทศไทยเน้นพื้นที่เฉพาะคือจังหวัดชลบุรี เพื่อแสดงให้เห็นว่าพฤติกรรมการเลือกตั้ง และการเคลื่อนไหวทางการเมืองนั้นส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในระดับจังหวัด ซึ่งเกิดขึ้นจากปัจจัย บริบทกระแสทางการเมืองที่เปลี่ยนไปในระดับประเทศ ปัจจัยพื้นฐานในระดับพื้นที่ เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ช่วงอายุ ความแตกต่างของภูมิศาสตร์เขตเมืองหรือชนบท ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ ยุทธวิธีการแข่งขันเชิงนโยบายและข้อเสนอการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง ระบบกติกาเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง แนวคิดการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งจึงช่วยให้อธิบายการเมืองไทยในระยะเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยได้มากยิ่งขึ้น

เอกสารจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

งานวิจัยนี้ได้รับการอนุมัติและดำเนินการตามหลักการที่กำหนดโดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนของสถาบันพระปกเกล้า รหัสโครงการวิจัย KPIREC 01-05-66 หนังสือรับรองเลขที่ KPIREC 04-09/011-66

ผลการศึกษา

1. บรรยายภาพทางการเมืองในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2562

ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ วิเคราะห์เปรียบเทียบบรรยากาศทางการเมืองในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2562 กับการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมามีพบว่า ความแตกต่างระหว่างการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 กับปี พ.ศ. 2562 ประกอบไปด้วยบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปทั้งในระดับชาติและในระดับพื้นที่ ดังนี้

บริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปในระดับประเทศ ในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 เกิดขึ้นครั้งแรกหลังการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2560 ซึ่งเป็นการเลือกตั้งหลังการรัฐประหารปี พ.ศ. 2557 อันนำไปสู่ความคาดหวังว่าการเลือกตั้งจะสามารถบรรเทาความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นกว่าสิบปีที่ผ่านมาได้ มีการออกแบบการเลือกตั้ง “ระบบจัดสรรปันส่วนผสม” การกำหนดวิธีคำนวณ ส.ส.บัญชีรายชื่อ การใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียว การตัดสิทธิ์พรรคการเมืองพรรคไทยรักษาชาติ รวมถึงการให้อำนาจวุฒิสภาจากการแต่งตั้งมีสิทธิเลือกนายกรัฐมนตรี ทำให้พรรคขนาดใหญ่เสียเปรียบ แม้จะมีที่นั่งส.ส.เขตจำนวนมากที่สุด ก็ไม่สามารถจัดตั้งรัฐบาลได้จนนำไปสู่รัฐบาลผสมนำโดยพรรคพลังประชารัฐซึ่งได้รับการสนับสนุนโดยกลุ่มคณะรัฐประหาร มีสมาชิกพรรคมาจากกลุ่มการเมืองบ้านใหญ่ในหลายจังหวัดรวมถึงจังหวัดชลบุรีด้วย มีพรรคร่วมรัฐบาล 20 พรรค การเลือกตั้งครั้งนี้เริ่มปรากฏนโยบายและวิสัยทัศน์เพื่อเอาใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งใหม่หน้าใหม่ บทบาทของสื่อหลักในการหาเสียงครั้งนี้คือ “สื่อออนไลน์” ที่เข้ามาแทนที่สื่อทีวีและวิทยุ ทว่าบรรยากาศการเมืองในรัฐสภาหลังการเลือกตั้งมิได้เป็นไปตามความคาดหวังว่าจะลดทอนความขัดแย้งลงได้ เกิดความคลางแคลงใจต่อองค์กรอิสระต่าง ๆ เกิดข้อพิพาทการเมือง 2 ฝ่ายคือ “ฝ่ายประชาธิปไตย” และ “ฝ่ายเผด็จการหรือฝ่าย คสช.” สอดรับกับกระแสการแบ่งขั้วอุดมการณ์ทางการเมือง 2 ข้างดังกล่าวในหมู่ประชาชนเช่นกัน ในช่วงปี พ.ศ. 2563-2564 ได้เกิดการชุมนุมทางการเมือง

2. ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของตัวแสดงที่สำคัญ

ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของตัวแสดงช่วงก่อนการเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่มีบทบาทเคลื่อนไหวโดดเด่นในการเลือกตั้งครั้งนี้คือพรรคเพื่อไทย พรรคก้าวไกล พรรครวมไทยสร้างชาติ ในขณะที่พรรคอื่น ๆ บทบาทการเคลื่อนไหวเน้นที่ตัวผู้สมัครรายบุคคลเป็นหลัก มีรูปแบบการหาเสียงเหมือนกับปี พ.ศ. 2562 คือ มีการใช้ป้ายหาเสียง การเดินเคาะประตูบ้าน ใช้รถหาเสียง เวทีปราศรัยระดับเขตเลือกตั้ง เวทีปราศรัยใหญ่ การเข้าร่วมเวทีดีเบตจัดโดยสื่อมวลชน ความแตกต่างที่เกิดขึ้นในการเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 คือมีการปรากฏระบบหัวคะแนนธรรมชาติหรือกลุ่มผู้สนับสนุนพรรคโดยสมัครใจ ในขณะที่ระบบหัวคะแนนแบบเดิมมีพลังลดลง บทบาทของช่องทางสื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้นแตกต่างจากที่มีมาก่อน เช่น แพลตฟอร์ม “TikTok” พรรคก้าวไกลใช้การรณรงค์หาเสียงรูปแบบรถคาราวานที่เรียกว่า “คาราวานตะวันออก (ชลบุรี)” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของแคมเปญ “คาราวานก้าวไกล ถนนทุกสายมุ่งสู่ทำเนียบ” โดยพรรคก้าวไกลเชื่อว่าคาราวานก้าวไกลจะหอบเอาความหวังและความฝันของคนทั้งประเทศเข้าสู่ทำเนียบรัฐบาลเพื่อเปลี่ยนประเทศไทย ก้าวไกลทั้งแผ่นดิน (The standard team, 2566) พื้นที่ที่รถหยุดปราศรัยเกิดความตื่นตัวในหลายจุดของจังหวัดชลบุรีควบคู่กับการลงพื้นที่หาเสียงของหัวหน้าพรรคและแกนนำพรรคหลายครั้งโดยเฉพาะบริเวณหาดบางแสนที่มีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก ส่วนพรรคเพื่อไทยใช้การรณรงค์หาเสียง “ครอบครัวเพื่อไทย แลนด์สไลด์ทั้งแผ่นดิน” ให้ผู้ที่สนใจและสนับสนุนพรรค แต่ยังไม่มีพร้อมสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง สามารถเข้าร่วมเป็นครอบครัวเพื่อไทยโดยการลงชื่อเป็นครอบครัวเพื่อไทย (สำนักข่าวอินโฟเควสท์, 2564) กรณีชลบุรี ถือเป็นหนึ่งในจังหวัด

ที่พรรคเพื่อไทยชนะเลือกตั้งแลนด์สไลด์ในปี พ.ศ. 2548 และการเลือกตั้งครั้งนี้พรรคเพื่อไทยต้องการชัยชนะอีกครั้ง อย่างไรก็ตามการใช้แคมเปญนี้ไม่ปรากฏผลชัดเจนในจังหวัดชลบุรี เนื่องจากการหาเสียงส่วนใหญ่มาจากการบริหารจัดการของเครือข่ายกลุ่มบ้านใหญ่ โดยมีการปราศรัยใหญ่ของพรรคที่มีแกนนำพรรคมาช่วยหาเสียงเพียงหนึ่งครั้งเท่านั้น

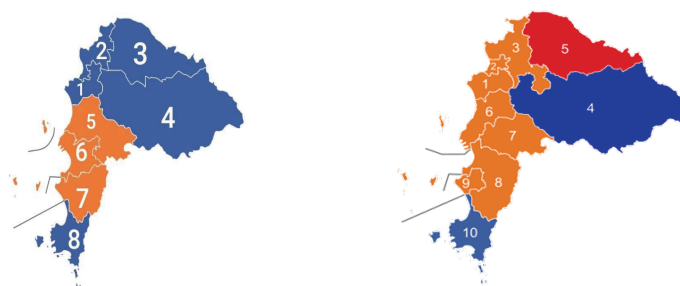
พฤติกรรมการหาเสียงมีการแข่งขันในเชิงนโยบายระดับชาติและนโยบายระดับท้องถิ่น ผู้สมัครที่สังกัดพรรคร่วมรัฐบาลเดิมนำเสนอผลงานของรัฐบาลที่ผ่านมาและประกาศสานต่อนโยบายเดิม ในขณะที่ผู้สมัครจากพรรคฝ่ายค้านเดิมจะชี้ให้เห็นปัญหาของนโยบายและโครงการของรัฐบาลเดิมแล้วเสนอแนวนโยบายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงปฏิรูป หรือเสนอนโยบายเพื่อแก้ปัญหาใหม่ ๆ มีปรากฏวิวาทะของผู้สมัครก่อนการเลือกตั้งต่อประเด็นความขัดแย้งของกลุ่มบ้านใหญ่ บ้านใหม่ นอกจากนี้พบการร้องเรียนจากผู้สมัครรับเลือกตั้ง เช่น การร้องเรียนการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ การทำลายป้ายหาเสียง การพาดพิงให้เกิดความเสียหาย พบการใช้ระบบหวัคคะแนนทั้งระบบหวัคคะแนนที่มีการใช้เงินจ่ายเงินและระบบหวัคคะแนนที่ไม่ต้องใช้จ่ายเงินหรือหวัคคะแนนโดยสมัครใจหรือหวัคคะแนนธรรมชาติ แต่พรรคที่ใช้ระบบหวัคคะแนนที่มีการใช้เงินจ่ายเงินกลับไม่ค่อยประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง พบเครือข่ายช่วยหาเสียงของพรรคการเมืองที่มาจากกลุ่มผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่พบความรุนแรงก่อนวันเลือกตั้ง

บทบาทการเคลื่อนไหวของตัวแสดงภาครัฐก่อนการเลือกตั้ง เช่น คณะกรรมการการเลือกตั้ง จังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นการเตรียมการจัดการเลือกตั้งการณรงค์เชิญชวนให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งซึ่งมีทั้งการดำเนินงานของส่วนราชการเอง และการร่วมมือกันประชาสัมพันธ์ การสังเกตการณ์วันรับสมัครส.ส.เขต การตรวจเยี่ยมเตรียมความพร้อมก่อนวันเลือกตั้ง ส่วนการเคลื่อนไหวของภาคประชาสังคมในจังหวัดชลบุรี และภาคตะวันออก ปรากฏในลักษณะการเปิดพื้นที่ให้พรรคการเมืองเสวนา กำหนดวาระทางนโยบายต่อพรรคการเมือง และการณรงค์ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามการเลือกตั้งที่จะเกิดขึ้น เช่น กลุ่มเครือข่ายประชาชล (Prachachon) กลุ่มพัฒนาแรงงานสัมพันธ์ภาคตะวันออก สภาองค์กรลูกจ้างแรงงานสัมพันธ์แห่งประเทศไทย เป็นต้น

ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองช่วงวันเลือกตั้ง การเลือกตั้งครั้งนี้มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งแบบบัญชีรายชื่อจำนวน 959,263 คนคิดเป็น 77.80% แบบแบ่งเขตเลือกตั้ง 959,261 คนคิดเป็น 77.80% (สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566) พบปัญหาในเชิงการจัดการความพร้อมของพื้นที่เพื่อให้สอดคล้องกับจำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและปัญหาการอำนวยความสะดวกในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยเฉพาะวันเลือกตั้งล่วงหน้า ไม่พบความรุนแรงในวันเลือกตั้ง

มีการเคลื่อนไหวทางการเมืองขององค์กรสังเกตการณ์เลือกตั้งคือ เครือข่ายเอเชียเพื่อการเลือกตั้งเสรี (The Asian Network for Free Elections - ANFREL) กลุ่มเครือข่ายเยาวชนสังเกตการณ์การเลือกตั้งเพื่อประชาธิปไตย (We Watch) เครือข่ายสมาคมวิชาชีพด้านสื่อมวลชน (The Watcher) กลุ่ม Opendream, Rocket Media Lab และ iLaw กลุ่มองค์กรและกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ ทำงานประสานเป็นเครือข่ายขนาดใหญ่แบ่งปันทรัพยากร แลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกัน โดยจะทำงานคู่ขนานไปกับการทำงานของ กกต.

ผลการเลือกตั้งพรรคก้าวไกลได้ชัยชนะใน 7 เขตเลือกตั้ง พรรคเพื่อไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ พรรคพลังประชาชน ได้ที่นั่งพรรคละ 1 เขต พรรคก้าวไกลได้คะแนนระบบบัญชีรายชื่อสูงสุดทุกเขตเลือกตั้ง พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนตัดสินใจเลือกจากนโยบายพรรคการเมืองมากขึ้นสังเกตจากผลการเลือกตั้งทั้งระบบบัญชีรายชื่อและระบบเขตที่ประชาชนเลือกพรรคก้าวไกลเป็นส่วนใหญ่ รองลงมาคือ การเลือกจากนโยบายพรรคและหรือตัวบุคคลเช่นการเลือกพรรคเพื่อไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ พรรคพลังประชารัฐ ส.ส.เดิมที่ย้ายพรรคไม่มีคนใดประสบผลสำเร็จในครั้งนี (ดูภาพประกอบ 1 ตารางที่ 1-2)

ภาพประกอบ 1 ผลการเลือกตั้งตามแผนที่เขตเลือกตั้งปี พ.ศ. 2562 (ซ้าย) พ.ศ. 2566 (ขวา)

สีส้ม คือ พรรคก้าวไกล สีน้ำเงินอ่อน คือ พรรคพลังประชารัฐ
สีน้ำเงินเข้ม คือ พรรครวมไทยสร้างชาติ สีแดง คือ พรรคเพื่อไทย
ที่มา: ปรับปรุงจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, 2566

ตารางที่ 1 ผลการเลือกตั้งรวมแบบแบ่งเขตทั้ง 10 เขต และระบบบัญชีรายชื่อ

เขตที่	ชื่อ-นามสกุล	ชื่อพรรค	บัญชีรายชื่อพรรคอันดับ 1	คะแนนบัญชีรายชื่อ
1	วรท ศิริรักษ์	ก้าวไกล	ก้าวไกล	46,346
2	วรรณดา นพลีธี	ก้าวไกล	ก้าวไกล	39,330
3	ชวาล พลเมืองดี	ก้าวไกล	ก้าวไกล	46,564
4	จิรวุฒิ สิงห์โตทอง	รวมไทยสร้างชาติ	ก้าวไกล	36,843
5	อนันต์ ปรีดาสุทธิจิตต์	เพื่อไทย	ก้าวไกล	39,505
6	กฤษฎี ชีวะธรรมานนท์	ก้าวไกล	ก้าวไกล	49,017
7	สหัสวัฒน์ คุ่มคง	ก้าวไกล	ก้าวไกล	52,304
8	จรัส คุ่มไชน้ำ *	ก้าวไกล	ก้าวไกล	45,421
9	ยอดชาย พึ่งพร	ก้าวไกล	ก้าวไกล	38,989
10	สะถิระ เผือกประพันธุ์ *	พลังประชารัฐ	ก้าวไกล	41,190

*ส.ส.เดิม

ที่มา: ปรับปรุงข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ตารางที่ 2 สรุปคะแนนรวมสูงสุดระบบบัญชีรายชื่อ 5 อันดับแรก

อันดับ	รายชื่อพรรคการเมือง	คะแนนบัญชีรายชื่อ
1	ก้าวไกล	435,509
2	เพื่อไทย	209,896
3	รวมไทยสร้างชาติ	184,267
4	เสรีรวมไทย	11,264
5	ประชาธิปไตย	8,283

ที่มา: ปรับปรุงข้อมูลจากสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองช่วงหลังวันเลือกตั้ง

พบการร้องเรียนเขตเลือกตั้งที่ 10 ที่มีการร้องขอให้มีการพิจารณาผลการเลือกตั้งใหม่เนื่องจาก ผลคะแนนผู้สมัคร 3 อันดับแรกมีคะแนนไม่ห่างกันมากนัก ในขณะที่มีข้อทักท้วงกรณีจำนวนของบัตร เสียบัตรเกินเกิดขึ้น และมีกรณีเขต 1 จำนวน 2 หน่วยเลือกตั้งต้องมีการนับคะแนนใหม่ตามคำสั่งของ กกต. ผลคะแนนใหม่พบว่า แม้มีการลดคะแนนพรรคก้าวไกลเล็กน้อย แต่ผลรวมคะแนนทุกหน่วยใน เขตเลือกตั้งที่ 1 ไม่มีการเปลี่ยนแปลง

3. ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อผลการเลือกตั้งและการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่

ส่วนนี้กล่าวถึงผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อผลการเลือกตั้งและส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่ กล่าวคือจากบรรยากาศทางการเมืองการเลือกตั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่กับทั้งความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของตัวแสดงในช่วงก่อนวันเลือกตั้ง วันเลือกตั้ง และหลังวันเลือกตั้งส่งผลต่อผลการเลือกตั้งที่แตกต่างจากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา ซึ่งสามารถสรุปเป็นข้อสังเกตผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งทั้ง 4 กลุ่ม คือ ภาคการเมือง ภาคประชาสังคม ภาครัฐ ภาคอื่น ๆ นอกจากนี้ พฤติกรรม การเคลื่อนไหวทางการเมืองกับทั้งผลของการเลือกตั้งยังสะท้อนให้เห็นการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อผลการเลือกตั้ง
จากผลการเลือกตั้งพบว่ามีความเชื่อมโยงกับการเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมือง
ในการเลือกตั้งของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง สามารถสรุปเป็นข้อสังเกตได้ดังนี้

3.1.1 ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของภาคการเมือง

1) การกำหนดเขตเลือกตั้งใหม่ทำให้ผู้สมัครเก่าย้ายไปสมัครเขตใหม่ แต่มักไม่ประสบความสำเร็จดังเช่นในปี พ.ศ. 2562 ยกเว้นพรรคก้าวไกล การเกิดขึ้นของเขตใหม่ ๆ เป็นโอกาสให้หลายพรรคสามารถเข้ามาช่วงชิงที่นั่งได้ แต่บางเขตการแบ่งเขตใหม่เอื้อต่อฐานเสียงของผู้สมัครบาง

คนอยู่ด้วย จึงเกิดความได้เปรียบเสียเปรียบบางเขตเลือกตั้งปัจจัยที่ส่งผลต่อคะแนนผู้สมัครเก่าที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ ปัจจัยการย้ายพรรค เช่น ส.ส.พรรคอนาคตใหม่ที่ย้ายพรรคอื่นเช่น ภูมิไจไทย พลังประชารัฐ ล้วนสอบตกทั้งหมด ส.ส.ที่สังกัดพรรคพลังประชารัฐย้ายไปลงสมัครเพื่อไทยก็สอบตก ยกเว้นกรณีผู้สมัครจากพรรคเพื่อไทยเพียงคนเดียวที่ย้ายเข้าร่วมพรรครวมไทยสร้างชาติแล้วประสบความสำเร็จ

2) ชัยชนะของพรรคก้าวไกล เป็นความสืบเนื่องต่อจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 จากที่เคยได้ 3 ที่นั่ง เป็น 7 ที่นั่ง แม้เกิดกรณี ส.ส. “งูเห่า” ย้ายพรรค แต่ประชาชนยังคงศรัทธาต่ออุดมการณ์และนโยบายของพรรค ซึ่งจากการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นจากผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งและเครือข่ายหาเสียงของทั้ง 3 พรรคหลัก พบว่า พรรคก้าวไกลมีนโยบายที่ชัดเจนและคนที่เลือกตั้งต้องการการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่แค่ต้องการนโยบายของรัฐบาลโดยลำพังเท่านั้น และเลือกเพราะความเบื่อหน่ายต่อขั้วรัฐบาลเดิม นอกจากนี้ในระดับตัวผู้สมัครระดับเขต มีความเอาใจใส่ในการลงพื้นที่ การออกสื่อขึ้นเวทีแทบทุกเวทีทั้งเล็กและใหญ่ มีความสามารถในการสื่อสารกับประชาชนในเขตของตนเองมากขึ้นกว่าปี พ.ศ. 2562 มีการเตรียมวางแผนการหาเสียงล่วงหน้ายาวนานและสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเพื่อช่วงชิงคะแนน กับทั้งตัวแทนพรรคส่วนกลาง หัวหน้าพรรค ยังช่วยเรียกคะแนนความนิยม เช่น มีการลงพื้นที่หลายครั้งทำให้คะแนนเพิ่มสูงขึ้นกว่าปี พ.ศ. 2562 ทั้งคะแนนเขตและคะแนนบัญชีรายชื่อ อาจกล่าวได้ว่าจากการเลือกตั้งทั้งในปี พ.ศ. 2562 และ 2566 พรรคก้าวไกลมีแนวโน้มที่จะเป็นพรรคที่มีความเป็นสถาบันทางการเมืองในชลบุรีได้มากกว่าพรรคอื่น ๆ เนื่องจากมิได้ผูกติดกับพื้นที่ด้วยตัวบุคคลหรือกลุ่มการเมือง และที่ผ่านมาพรรคอื่น ๆ ที่ได้เสียงข้างมากในจังหวัดมักเป็นพรรคการเมืองชั่วคราวที่กลุ่มการเมืองในพื้นที่สังกัดเฉพาะกิจในการเลือกตั้งแต่ละครั้งและเปลี่ยนพรรคไปตามสถานการณ์การเมืองในแต่ละช่วงเวลา หากมีการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง พรรคก้าวไกลอาจสามารถพัฒนาเป็นพรรคการเมืองที่มีความเป็นสถาบันได้มากขึ้น

3) ความพ่ายแพ้ของพรรคเพื่อไทย แท้จริงเป็นความพ่ายแพ้ต่อเนื่องจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 พรรคเพื่อไทยในจังหวัดชลบุรีในครั้งนั้นมีการใช้พรรคไทยรักษาชาติ และมีการ “หลบลับหลัก” เขตการเลือกตั้งระหว่างพรรคเพื่อไทยและพรรคไทยรักษาชาติ ใช้ผู้สมัครหน้าใหม่ที่มีเวลาหาเสียงน้อย กระแสพรรคอนาคตใหม่ในชลบุรีที่เพิ่มขึ้นกับการยุบพรรคไทยรักษาชาติ จึงทำให้ประชาชนปึกประชาติปีโดยต่อต้านเผด็จการหันไปสนับสนุนพรรคอนาคตใหม่ พรรคเพื่อไทยจึงไม่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้ง เมื่อเกิดการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 พรรคเพื่อไทยเปิดพื้นที่รองรับกลุ่มการเมืองบ้านใหญ่ที่แตกตัวออกมาจากพรรคพลังประชารัฐ จึงมีการคาดการณ์ว่าฐานเสียงที่มั่นคงของกลุ่มบ้านใหญ่กับกระแสที่ชื่นชอบพรรคเพื่อไทยจะช่วยให้เกิดปรากฏการณ์แลนด์สไลด์ชลบุรี แต่ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ไม่เป็นไปตามเป้าหมายคือกระแสพรรคที่เริ่มลดลงในช่วงกลางของการหาเสียงจากความไม่ชัดเจนจุดยืนหลักของพรรคเพื่อไทยต่อขั้วการเมืองรัฐบาลเดิม ประกอบกับประเด็นความขัดแย้งภายในกลุ่มบ้านใหญ่เดิมทำให้ความพ่ายแพ้ของเพื่อไทยเป็นทั้งความไม่มียุทธศาสตร์ในการเพิ่มฐานเสียงในชลบุรีร่วมกับปัจจัยความนิยมที่ถดถอยต่อเนื่องของกลุ่ม “บ้านใหญ่” ที่ย้ายมาจากพรรคพลังประชารัฐ

พร้อม ๆ กับการแตกขั้วเกิดขั้วที่สอง คือกลุ่ม “บ้านใหม่” สุชาติ ชมกลิ่น พรรครวมไทยสร้างชาติ ส่งผลให้คะแนนแตกออกเป็น 2 พรรค กลายเป็นพรรคอันดับสองและสามเกือบทุกเขต เช่นเดียวกับคะแนนบัญชีรายชื่อ การสูญเสียพื้นที่เขต 1 และ 6 ยิ่งตอกย้ำว่ากลุ่มบ้านใหญ่อาจต้องปรับตัวต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่มากขึ้นกว่าเดิม การเลือกตั้งในครั้งนี้แม้ว่าพรรคเพื่อไทยจะตั้งเป้าแลนด์สไลด์ชลบุรี มีการจัดเวทีหาเสียงเปิดตัวผู้สมัครเป็นจังหวัดแรก ๆ แต่ก็ยังเป็นเพียงครั้งเดียว การหาเสียงระดับเขตเป็นเรื่องการจัดการของบ้านใหญ่และตัวผู้สมัครแต่ละคนที่ไม่มิติศทางที่ชัดเจนต่างคนต่างหาเสียง บางเขตลงพื้นที่เคาะประตูบ้านอย่างทั่วถึง บางเขตหาเสียงน้อยมาก ผู้ให้สัมภาษณ์บางคนคาดการณ์ว่าเกิดจากความชะล่าใจคิดว่าต้องชนะแน่นอน (ผู้นำชุมชน (2), การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 มิถุนายน 2566) เนื่องจากกระแสพรรคเพื่อไทยระดับชาติมาแรง ในช่วงปลายของการเลือกตั้งมีการปรับแผนการหาเสียงโดยคนของบ้านใหญ่ลงพื้นที่ด้วยตัวเองมากขึ้น แตกต่างจากการหาเสียงครั้งก่อนที่เน้นให้ สท. กำนันช่วยหาเสียง ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนรู้สึกที่บ้านใหญ่ใกล้ชิดประชาชนเพิ่มขึ้น หัวคะแนนพยายามเกาะติดชาวบ้านทุกกิจกรรม เป็นกันเองให้มากที่สุด แต่ในที่สุดพรรคเพื่อไทยก็ชนะเพียง 1 เขต ดังนั้นหากพรรคเพื่อไทยจะสร้างฐานเสียงของพรรคในชลบุรีโดยไม่ต้องอ้างอิงกลุ่มบ้านใหญ่ พรรคก็ต้องมียุทธศาสตร์และการทำงานต่อเนื่องที่ทำให้พรรคดำรงอยู่ได้มีความเป็นสถาบันในพื้นที่ชลบุรี

4) ความพ่ายแพ้ของพรรครวมไทยสร้างชาติ และกลุ่มบ้านใหม่ แท้จริงเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาความขัดแย้งกันเองของกลุ่มบ้านใหญ่และบ้านใหม่ ทำให้การแข่งขันระหว่างสองกลุ่มเข้มข้น แต่สุดท้ายกลายเป็นตัดคะแนนเสียงกันเอง ใช้วิธีการหาคะแนนเสียงในรูปแบบเดิม กลุ่มฐานเสียงเดิมไม่สามารถสร้างฐานเสียงใหม่ได้ กลุ่มบ้านใหม่มีฐานกำลังน้อยกว่ากลุ่มบ้านใหญ่ จึงมีการปรับแผนการหาเสียงเช่น สำรวจความนิยมเป็นระยะ ๆ ติดตามกระแสของพรรค หาทางอุดช่องโหว่เดิม สุชาติ ชมกลิ่น พยายามจัดเวทีหาเสียงขึ้นหลายครั้งแต่ก็ไม่ทั่วถึงทั้ง 10 เขต อีกทั้งวิธีช่วยหาเสียงจากพรรคเช่น การเชิญนายกรัฐมนตรียามาช่วยหาเสียงก็ไม่สามารถขยายฐานเสียงอื่นเพิ่มได้ เนื่องจากความนิยมนายกรัฐมนตรีลดลงอย่างหนักในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ความเชื่อมั่นที่มีต่อพรรคเกิดใหม่ที่ไม่ชัดเจนนโยบายใหม่ที่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการสานต่อนโยบายเก่าที่ประชาชนตั้งคำถามมาตลอด กับปัญหาเศรษฐกิจที่สะสมมานานทำให้หลายเขตเลือกที่จะเห็นการเปลี่ยนแปลงในจังหวัดชลบุรีโดยใช้การเลือกตั้งผลักดันให้พรรคที่มีนโยบายการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างคือพรรคก้าวไกล และพรรคที่มีนโยบายทางเศรษฐกิจเป็นที่ยอมรับเช่นพรรคเพื่อไทยได้คะแนนสูงเป็นอันดับหนึ่งและสอง พรรครวมไทยสร้างชาติจึงได้ชัยชนะเพียง 1 เขต และไม่ใช้คนในเครือข่ายบ้านใหญ่และบ้านใหม่แต่เป็นอดีตผู้สมัครที่เคยสังกัดพรรคเพื่อไทย เคยร่วมงานกับพรรคอนาคตใหม่ จึงไม่อาจสรุปได้แน่ชัดว่าบ้านใหม่ได้ชัยชนะจากบาร์มีของเครือข่ายบ้านใหม่เองหรือจากความนิยมของตัวผู้สมัครตระกูลสิงโตทอง

5) พรรคพลังประชารัฐ ในปี พ.ศ. 2562 เป็นพรรคการเมืองใหม่ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อรองรับคณะรัฐประหารให้ทำงานต่อเนื่องในระบบรัฐสภาที่มีการเลือกตั้ง โดยดึงเอาพรรคพลังชลหรือกลุ่มบ้านใหญ่ มาเข้าสังกัดทำให้ผลการเลือกตั้งพรรคพลังประชารัฐได้ที่นั่งไป 5 ที่นั่ง ในครั้งนี้การแตกขั้วเป็นสองพรรคคือพลังประชารัฐกับรวมไทยสร้างชาติทำให้อิทธิพลต่อพรรคในพื้นที่ชลบุรี

เสื่อมถอยไปด้วยและเป็นการยืนยันถึงความเป็นพรรคเฉพาะกิจยังไม่สามารถสร้างความเป็นสถาบันการเมืองได้ บรรยากาการหาเสียงของผู้สมัครและพรรคจึงอยู่ในระดับเดียวกับพรรคเล็กอื่น ๆ เช่น ประชาธิปัตย์ เสรีรวมไทย คือเข้าร่วมเฉพาะเวทีกลางที่สื่อมวลชนจัดให้ ไม่มีช่องทางสื่อสารของพรรคในพื้นที่อย่างชัดเจนเข้มข้นทั้งในแพลตฟอร์มสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ไม่มีพรรคส่วนกลางลงพื้นที่สนับสนุน เช่นพรรคหลักสามพรรค ชัยชนะของเขต 10 สະถิระ เผือกประพันธุ์ เป็นการขับเคลื่อนทุ้มทุ๋ระดับตัวบุคคลและจากค่านิยมที่มีอยู่เดิมเป็นทุน ค่านิยมของพรรคในครั้งนี้น่าลดลง มีคะแนนบัญชีรายชื่อระดับจังหวัดเป็นอันดับที่ 7 จำนวน 6,084 คะแนน

6) พรรคอื่น ๆ ที่เคลื่อนไหวแข่งขันในการเลือกตั้งเช่น พรรคเสรีรวมไทย พรรคประชาธิปไตย พรรคภูมิใจไทย พรรคใหม่ พรรคประชาธิปัตย์ใหม่ พรรคไทยสร้างไทย ฯลฯ มีการเคลื่อนไหวระดับเขตไม่เข้มข้นเท่าสามพรรคใหญ่สังเกตจากป้ายหาเสียง การลงพื้นที่ การจัดเวทีหาเสียง กรณีพรรคเสรีรวมไทย พรรคประชาธิปัตย์มีพรรคส่วนกลางมาช่วยหาเสียงอยู่บ้าง ซึ่งก็ช่วยให้มีคะแนนบัญชีรายชื่อเป็นอันดับ 4 และ 5 ตามลำดับ ผู้สมัครพรรคประชาธิปัตย์คนหนึ่งให้สัมภาษณ์ว่าแม้จะทราบว่าโอกาสชนะมีน้อยแต่ก็หาเสียงเต็มที่เพื่อหวังผลการเลือกตั้งในครั้งถัดไปซึ่งยังเชื่อมั่นว่าพรรคประชาธิปัตย์จะกลับมามีที่นั่งเหมือนในอดีต (ผู้สมัครส.ส. (3), การสื่อสารส่วนบุคคล, 25 เมษายน 2566)

3.1.2 ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของภาคประชาชน

1) พฤติกรรมการใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนต่างจากการเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2562 ที่การเลือกมักจะผูกพันกับเครือข่ายอุปถัมภ์ของบ้านใหญ่ควบคู่ไปกับการให้ความสำคัญกับนโยบาย แต่การเลือกตั้งปี พ.ศ. 2566 การตัดสินใจส่วนใหญ่เน้นเลือกที่นโยบาย อุดมการณ์ของพรรค ค่านิยมต่อพรรคการเมืองซึ่งไม่จำเป็นต้องมีผลงานหรือเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในเครือข่ายใดมาก่อน ความสำคัญของเครือข่ายอุปถัมภ์ในการเลือกตั้งระดับชาติจึงไม่ใช่ปัจจัยหลักเช่นเคย แต่ยังไม่อาจสรุปได้ว่าเครือข่ายอุปถัมภ์ท้องถิ่นจะหมดไปเสียทีเดียว ต้องพิจารณาจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นอื่น ๆ ที่จะเกิดขึ้นตามมาประกอบด้วย

2) พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชน เกิดได้หลายปัจจัย อันมาจากความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมืองกับประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของการตัดสินใจในการเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งโดยรูปแบบของความสัมพันธ์อาจแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ (Herbert Kitschelt, 2000, อ้างใน เวียงรัฐ เนติโพธิ์, 2565, น.60-61) คือ 1) ความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคล (charismatic) 2) ความสัมพันธ์แบบนโยบายนำ (programmatic) 3) ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เฉพาะเจาะจง (clientelist) จากผลการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองเชื่อมั่นนโยบายและอุดมการณ์พรรคเป็นหลัก (รูปแบบความสัมพันธ์แบบนโยบายนำ (programmatic)) โดยพิจารณาจากการเลือกพรรคก้าวไกล โดยมีการเลือกเพราะความสัมพันธ์แบบบารมีตัวบุคคล (charismatic) ความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เฉพาะเจาะจง (clientelist) เป็นปัจจัยรอง เช่นพรรคเพื่อไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ อย่างไรก็ตามกรณีของพรรคเพื่อไทยอาจมีทั้งปัจจัยความเชื่อมั่นนโยบายและอุดมการณ์พรรคและความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์และแบบบารมีตัวบุคคลควบคู่ไปด้วย เช่น หากพิจารณา

จากกระแสของพรรคมีผลต่อการตัดสินใจโดยเฉพาะในช่วงสองสัปดาห์สุดท้ายที่พรรคเพื่อไทยยังขาดความชัดเจนว่าจะเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรครัฐบาลเดิมหรือไม่ ในขณะที่พรรคก้าวไกลใช้วาทะ “มีลุงไม่มีเรา” ปฏิเสธการเข้าร่วมรัฐบาลกับพรรครัฐบาลเดิมอันสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนที่อยากเห็นการเปลี่ยนแปลงระดับโครงสร้าง ต้องการเปลี่ยนขั้วรัฐบาล ทำให้การแสวงหานิยมของพรรคก้าวไกลเพิ่มขึ้นสังเกตได้จากช่องทางสื่อมวลชน โพลสำนักต่าง ๆ ในขณะที่พรรคเพื่อไทยแม้จะมีความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์เป็นทุน (บางเขตเลือกตั้ง เช่น 1-3) ก็ไม่เพียงพอเพราะกระแสของพรรคลดลงจากนโยบายที่ไม่ชัดเจนดังกล่าว ทั้งนี้พบว่าบางเขตเลือกตั้งเลือกแบบยุทธศาสตร์ ให้คะแนนทั้งสองพรรค ทำให้คะแนนบัญชีรายชื่อกับผู้ชนะระดับเขตเป็นสองพรรค คือเขต 4, 5, 10 ส่วนเขตอื่น ๆ เลือกพรรคก้าวไกลทั้งสองใบเป็นส่วนใหญ่

3.1.3 ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของภาครัฐ

ตัวแสดงภาครัฐในจังหวัดชลบุรีทั้งเจ้าหน้าที่ปกครองข้าราชการในจังหวัด เจ้าหน้าที่ตำรวจ เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองท้องถิ่นที่กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ได้รับผลกระทบจากการแตกขั้วกลุ่มการเมืองในชลบุรี ผู้ให้สัมภาษณ์จำนวนหนึ่งเชื่อว่าเจ้าหน้าที่รัฐท้องถิ่นมีสายสัมพันธ์ที่ติดต่อเครือข่ายกลุ่มหนึ่ง ในขณะที่เจ้าหน้าที่ส่วนราชการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่น ตำรวจมีสายสัมพันธ์ที่ติดต่อเครือข่ายอีกกลุ่มหนึ่ง ทำให้การกำกับดูแลการเลือกตั้ง มีการแตกขั้วตามไปด้วย กระนั้นจากผลการเลือกตั้งที่พรรคก้าวไกลชนะทำให้ปัจจัยดังกล่าวไม่มีผลต่อความเบี่ยงเบนหรือความผิดปกติของการเลือกตั้ง (เจ้าหน้าที่รัฐ (1), (2) และ (3), การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 มิถุนายน 2566)

3.1.4 ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มอื่น ๆ

บทบาทของตัวแสดงอื่น ๆ ต่อผลการเลือกตั้ง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มองค์กรที่ไม่ใช่รัฐเช่นสื่อมวลชน องค์กรภาคประชาสังคม องค์กรสังเกตการณ์การเลือกตั้งมีบทบาทสำคัญในการรณรงค์ให้ประชาชนตื่นตัวทางการเมืองมากกว่าปี พ.ศ. 2562 ทำให้จำนวนผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งสูงขึ้น มีการให้ข้อมูลในการตัดสินใจให้กับประชาชน และสร้างเครือข่ายเพื่อติดตามสถานการณ์การเลือกตั้ง สนับสนุนเทคโนโลยีช่วยติดตามการสังเกตการณ์วันเลือกตั้งช่วยให้การเลือกตั้งมีความบริสุทธิ์ยุติธรรมมากขึ้น ความกระตือรือร้นเหล่านี้ส่วนหนึ่งมาจากความหวาดระแวงการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้งชุดปัจจุบันที่จัดตั้งขึ้นภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับ 2560 และถูกตั้งคำถามถึงความชอบธรรมประเด็นที่มาของรัฐธรรมนูญเพราะถูกร่างขึ้นภายใต้บริบทของอำนาจรัฐที่มาจากรัฐประหารความไม่ไว้วางใจดังกล่าวจึงมีองค์กรภาคประชาชนทำงานคู่ขนานกับกกต. ช่วยตรวจสอบกระบวนการทำงานของภาครัฐอีกส่วนหนึ่ง

3.2 ความเคลื่อนไหวและพฤติกรรมทางการเมืองการเลือกตั้งที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยในพื้นที่

1) การเลือกตั้งเพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยที่ดั่งฝัน กล่าวคือการเลือกตั้งในครั้งนี้เป็นไปตามหลักการเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตยในมิติของสิทธิและกระบวนการเลือกตั้ง พลเมืองที่มีคุณสมบัติตามกฎหมายมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงโดยไม่มีการให้อภิสิทธิ์กลุ่มใดและไม่กีดกันทางกายภาพ เพศ

วัย วุฒิการศึกษา ฐานะ ศาสนาซึ่งปรากฏในโครงสร้างกฎหมายที่กำหนดไว้ หลักการการลงคะแนนที่เป็นความลับ ไม่มีการบังคับข่มขู่ให้ลงคะแนนและมีกฎหมายคุ้มครองจากผลการลงคะแนน ถือว่าการเลือกตั้งครั้งนี้ไม่มีการร้องเรียนประเด็นการรักษาความลับของการออกเสียง สือมวลชนและเทคโนโลยีการสื่อสารดิจิทัลเป็นช่องทางที่สามารถนำเสนอความผิดปกติที่อาจเกิดขึ้นได้จากกระบวนการเลือกตั้งซึ่งประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย ดังนั้นการข่มขู่ให้ลงคะแนนจึงมีต้นทุนสูงและไม่คุ้มค่าในบริบทเช่นนี้ นอกจากนี้กลุ่มนักการเมืองในพื้นที่ต่างก็ให้ความสำคัญกับกติกาการเลือกตั้ง ไม่สามารถข่มขู่ได้ง่ายนักเนื่องจากเป็นตลาดการแข่งขันหลากหลาย ประชากรจำนวนมาก ระบบอุปถัมภ์แบบเดิม ๆ ไม่เข้มข้นจากสภาพความเป็นเมืองที่สูงขึ้น ในสนามของการแข่งขันพรรคการเมืองมีเสรีภาพในการจัดตั้งพรรค การหาเสียง มีพื้นที่สื่อสารพอ ๆ กันโดยเฉพาะในพื้นที่ดิจิทัล สามารถชุมนุมพบปะจัดเวทีหาเสียงตามกติกาการเมืองที่ยอมรับร่วมกัน ภายใต้กรอบงบประมาณที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด จึงมีลักษณะเป็นการแข่งขันที่เป็นธรรม ภาคประชาสังคมความตื่นตัวในการติดตามทุกขั้นตอนของการเลือกตั้งและกระตือรือร้นออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งเพิ่มขึ้น จากการพิจารณาหลักการพื้นฐานของการเลือกตั้งครั้งนี้ จึงอาจสรุปว่าในด้านกระบวนการ (process) ของการเลือกตั้ง มีความเป็นประชาธิปไตย ตั้งแต่ขั้นตอนก่อนการเลือกตั้ง วันเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตถึงเหตุการณ์วันหลังวันเลือกตั้งในประเด็นของการทำให้ผลการเลือกตั้งตามหลักการดังกล่าวเป็นตัวสะท้อนเจตจำนงทางการเมืองของพลเมือง อาจสรุปได้ว่ายังไม่สามารถสะท้อนได้ตามเจตจำนงของประชาชนเสียงข้างมากของผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งอันเกิดจากความบกพร่องของรัฐธรรมณูญ จากเหตุการณ์ที่รัฐสภาไม่สามารถเลือกนายกรัฐมนตรีที่มาจากพรรคที่มีคะแนนสูงสุดได้เนื่องจากข้อจำกัดด้านกฎหมายรัฐธรรมนูญที่ให้สิทธิสภาส่วนที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้งมีสิทธิออกเสียงเลือกนายกรัฐมนตรี จึงเกิดเหตุการณ์ปฏิเสธการรับรองผู้เสนอตัวเป็นนายกรัฐมนตรีจากพรรคก้าวไกล ทำให้แม้ว่ากระบวนการเลือกตั้งจะเป็นประชาธิปไตยจากส่วนล่าง แต่ในรัฐสภาหรือโครงสร้างส่วนบนเกิดการปฏิเสธเจตจำนงทางการเมืองของพลเมืองที่มาออกสิทธิเลือกตั้ง

2) การพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง การพิจารณาผลการเลือกตั้งที่มีความเปลี่ยนแปลงสูงดังปรากฏในจังหวัดชลบุรีปี พ.ศ. 2566 ผ่านแนวคิดเรื่อง “การพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง” (democratization by elections) อาจช่วยให้เข้าใจพลังของการเลือกตั้งและเป้าประสงค์ทางการเมืองของคนในพื้นที่เพิ่มขึ้นว่าการเลือกตั้งไม่ใช่การการผูกขาดครอบงำอำนาจเพื่อรักษาสถานะเดิมของชนชั้นนำทางการเมืองในพื้นที่อีกต่อไป แต่เป็นการใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพื้นที่โดยเฉพาะอำนาจในรัฐสภาและเป็นการส่งสัญญาณให้กับชนชั้นนำในพื้นที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบทที่เปลี่ยนไป จากผลการเลือกตั้งระดับเขต 3 ครั้งล่าสุดคือ พ.ศ. 2554 พ.ศ. 2562 พ.ศ. 2566 กลุ่มการเมืองหลักในพื้นที่คือกลุ่มบ้านใหญ่ได้จำนวน ส.ส.เขต ลดลงเรื่อย ๆ จากจำนวน 6 เขต ลดลงเหลือ 5 เขต และ 1 เขต ตามลำดับ (หากนับกลุ่มบ้านใหม่ที่เคยเป็นส่วนหนึ่งบ้านใหญ่อาจนับเป็น 2 เขต) จำนวนที่ลดลงสอดคล้องกับคำสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนบางคนที่ให้ข้อสังเกตว่าความผูกพันของผู้คนต่อกลุ่มการเมืองลดลงภายหลังการเสียชีวิตของสมชาย คุณปลื้ม และแนวทางการพัฒนาพื้นที่ที่มีภูมิวิพากษ์วิจารณ์ว่าสัมพันธ์กับผลประโยชน์ทางธุรกิจอยู่มาก รวมไปถึง

การจัดสรรอำนาจภายในเครือข่ายกลุ่มการเมืองที่ไม่ลงตัว การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 อาจเป็นการส่งสัญญาณส่งถึงกลุ่มบ้านใหญ่ให้ต้องเร่งปรับตัวสอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ และสะท้อนว่าผลงานของกลุ่มในนามพรรคพลังประชารัฐอาจไม่สอดคล้องกับความต้องการของพื้นที่ การตัดสินใจมาเข้าร่วมพรรคเพื่อไทยอาจเป็นทางเลือกที่แก้ปัญหาเรื่องความนิยมต่อรัฐบาลที่ตกต่ำได้ แต่การคัดสรรผู้สมัครระดับเขตแบบเดิมโดยเลือกคนภายในเครือข่ายนักการเมืองท้องถิ่น อดีตข้าราชการ ไม่สามารถดึงดูดใจคะแนนเสียงคนกลุ่มใหม่ ๆ ให้เพิ่มขึ้นได้ คะแนนเสียงระดับเขตที่เปลี่ยนไปจึงอาจสะท้อนว่าประชาชนอาจใช้เครื่องมือคือการเลือกตั้งเพื่อผลักดันให้เกิดการปรับตัวของกลุ่มการเมืองและพรรคการเมืองในพื้นที่ให้สอดคล้องกับความต้องการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่และสะท้อนความต้องการของประชาชนให้มากขึ้น นอกจากนี้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งชลบุรีจะการใช้การเลือกตั้งเพื่อส่งเสียงต่อกลุ่มการเมืองในพื้นที่แล้ว การเลือกตั้งครั้งนี้คะแนนเสียงบัญชีรายชื่อจังหวัดยังอาจสะท้อนเจตจำนงของประชาชนโดยใช้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือเพื่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในรัฐสภาในระดับชาติอีกด้วย

หากพิจารณาจากวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนและชนชั้นนำในพื้นที่จากการเลือกตั้งยังพบว่า การเลือกตั้งต่อเนื่องในปี พ.ศ. 2562 จนถึงปี พ.ศ. 2566 ชนชั้นนำในระดับท้องถิ่นของชลบุรีต่างเข้าสู่เวทีการแข่งขันการเลือกตั้งและใช้วิธีนี้เป็นเครื่องมือประลองอำนาจเพื่อสถาปนาอำนาจนำเมื่อเสร็จสิ้นการเลือกตั้งหากมีฝ่ายใดฝ่ายแพ้ก็ยอมรับผลของการแข่งขันและมุ่งลงแข่งในสนามเลือกตั้งระดับอื่น ๆ ไม่เกิดความรุนแรงจากผลการเลือกตั้งแม้จะต่างชั่วอานาจกัน ในขณะที่พลเมืองชลบุรีก็ใช้การเลือกตั้งสะท้อนเสียงต่อชั่วอานาจในพื้นที่และแสดงเจตจำนงของการต้องการความเปลี่ยนแปลง อาจสรุปได้ว่าทั้งชนชั้นนำและประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในชลบุรีต่างยอมรับในวิถีทางประชาธิปไตยร่วมกัน หากมีการเลือกตั้งต่อเนื่องพร้อมกับระบบนิติรัฐที่มั่นคง โอกาสที่ประชาธิปไตยจะพัฒนาต่อไปยิ่งเพิ่มขึ้น กล่าวคือเกิดโอกาสในการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งได้

บทสรุปและการอภิปรายผลการศึกษา

อาจสรุปได้ว่าการเลือกตั้งในครั้งนี้ นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญในระดับพื้นที่อันเกิดจากปัจจัยที่กำหนดพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง คือ ปัจจัยบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนไปในระดับประเทศ เช่น กระแสอุดมการณ์ทางการเมือง ปัจจัยพื้นฐานในระดับพื้นที่ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปต่างจากปี พ.ศ. 2562 เช่น สถานะทางเศรษฐกิจ ช่วงอายุ ความแตกต่างของภูมิศาสตร์ เขตเมืองหรือชนบท ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ยุทธวิธีการแข่งขันของผู้สมัคร และพรรคการเมืองในการหาเสียงเน้นการแข่งขันเชิงนโยบายและการปรับเปลี่ยนเชิงโครงสร้าง แต่ยังคงมีอุปสรรคสำคัญคือกติกาเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในสังคมไทยที่ไม่สามารถทำให้การเลือกตั้งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของผู้เลือกตั้งได้เมื่อเข้าสู่กระบวนการรัฐสภา ดังนั้น การเลือกตั้งในปี พ.ศ. 2566 จึงแสดงให้เห็นการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งในระดับพื้นที่ แต่ไม่สามารถนำไปสู่ปรากฏการณ์ทางการเมืองระดับชาติที่ชนชั้นนำและพรรคการเมืองที่ครองอำนาจอยู่เดิมสูญเสียอำนาจไป หรือถูกสั่นคลอนอำนาจและสถานะผูกขาดทางการเมือง

หากพิจารณาบทความวิจัยกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าด้านพฤติกรรมการเลือกตั้งในครั้งนี้อย่างปรากฏรูปแบบพฤติกรรมของกลุ่มการเมือง ภาครัฐ ภาคประชาสังคมและภาคอื่น ๆ ที่สอดคล้องในบางประเด็นกับงานวิจัยที่มีมาก่อน เช่น วิเชียร ดันศิริคงคล (2563) สมบัติ จันทรวงศ์ (2530) กัมชัย ห่อทองคำ (2539) ไพฑูรย์ บุญวัฒน์ (2538) พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2537) ไพฑูรย์ บุญวัฒน์ (2538) พิชาย รัตนดิลก ณ ภูเก็ต (2537) กล่าวคือ มีรูปแบบการรณรงค์หาเสียงที่ เช่น ระบบห้วคะแนน การใช้ป้ายหาเสียง การเดินเคาะประตูบ้าน ใช้รถหาเสียง เวทีปราศรัยระดับเขตเลือกตั้ง เวทีปราศรัยใหญ่ รวมถึงพฤติกรรมการเลือกตั้งที่เบี่ยงเบน เช่น การซื้อขายเสียง กระนั้นพบว่าการเลือกตั้งในครั้งนี้ ปรากฏพลังของระบบห้วคะแนนธรรมชาติอย่างน่าสนใจในขณะที่ระบบห้วคะแนนแบบเดิมมีพลังลดลง รวมถึงการซื้อขายเสียงที่ไม่มีผลต่อผลการเลือกตั้ง ในขณะที่พลังของช่องทางสื่อดิจิทัลเพิ่มขึ้นแตกต่างจากที่มีมาก่อน ประเด็นการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้ง บทความวิจัยสอดคล้องกับงานวิจัย ประจักษ์ ก้องกีรติ (2562) ในส่วนของการพัฒนาประชาธิปไตยผ่านการเลือกตั้งในระดับพื้นที่และการสื่อสารของผู้มีสิทธิเลือกตั้งต่อชนชั้นนำ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมาจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ ช่วงอายุ ความแตกต่างของภูมิศาสตร์เขตเมืองหรือชนบท ปัจจัยทางยุทธศาสตร์ยุทธวิธีการแข่งขันของผู้สมัคร หากแต่ในกรณีของการเมืองระดับชาติ ปัจจัยรัฐธรรมนูญและกฎหมายการเลือกตั้งที่มีอยู่ทำให้ยังไม่สามารถก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองระดับชาติได้ กระนั้นก็เป็นการเน้นย้ำให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งที่จำเป็นต้องมีความต่อเนื่องในฐานะเครื่องมือสำคัญในการเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยของไทยต่อไป

ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การปรับปรุงแก้ไขรัฐธรรมนูญและกฎหมายในเชิงโครงสร้างอำนาจ โดยพิจารณาจากเจตนารมณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เน้นการได้มาซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจขององค์กรเหล่านั้นต้องเชื่อมโยงกับประชาชน การพัฒนาพรรคการเมืองให้สามารถเป็นสถาบันการเมืองระบอบประชาธิปไตยได้ เพื่อก่อเกิดการแข่งขันการเลือกตั้งในเชิงนโยบายเพิ่มขึ้น การสนับสนุนภาคประชาชน สื่อมวลชน ในการรณรงค์การเลือกตั้งและตรวจสอบการเลือกตั้งโดยการพัฒนาวิธีการเทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ ๆ คูขนานไปกับภาครัฐ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาเครือข่ายกลุ่มการเมืองในพื้นที่กับการปรับตัวเพื่อการรักษาสถานะนำในพื้นที่ภายหลังการเลือกตั้ง การศึกษาพฤติกรรมการลงคะแนนของผู้เลือกตั้งในระดับท้องถิ่นของจังหวัดชลบุรี เพื่อติดตามความนิยมของพรรคการเมืองหรือกลุ่มการเมืองที่มีอยู่ในพื้นที่ว่าสอดคล้องกับการเมืองระดับชาติอย่างไรบ้าง

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

- กัมชัย ห่อทองคำ. (2539). ผู้มีอิทธิพลท้องถิ่นกับการเลือกตั้งศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 2 จังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2535. [วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง]. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2562). โครงการพลวัตทางการเมืองเรื่องการเลือกตั้งและประชาธิปไตยในอาเซียน: ศึกษาเปรียบเทียบประเทศมาเลเซีย อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์. [รายงานวิจัย]. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2563). When we vote พลวัตการเลือกตั้ง และประชาธิปไตยในอาเซียน. มติชน.
- พิชาย รัตนติลล ภูเก็ด. (2537). ระบบการทุจริตเลือกตั้ง. ศูนย์วิจัยและผลิตตำรา สถาบันเทคโนโลยีสังคม (เกริก).
- ไพฑูรย์ บุญวัฒน์. (2538). ระบบการเลือกตั้งที่ลดการซื้อเสียงและให้โอกาสคนดีสมัครรับเลือกตั้งเพื่อทดแทนระบบการเลือกตั้งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน. [รายงานวิจัย]. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- วิเชียร ต้นศิริคงคล. (2563). การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร 2562 จังหวัดชลบุรี. สถาบันพระปกเกล้า.
- เวียงรัฐ เนติโพธิ์. (2565). อุปถัมภ์คำใคร: การเลือกตั้งไทยกับประชาธิปไตยก้าวหน้าถอยหลัง. มติชน.
- สมบัติ จันทรวงศ์. (2530). การเมืองเรื่องการเลือกตั้ง: ศึกษากรณีเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. 2529. มุลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา.
- สำนักข่าวอินโฟเควสท์ (IQ) (2564, 30 พฤศจิกายน). เพื่อไทย เปิดแคมเปญ “ครอบครัวเพื่อไทย” เตรียมพร้อมเลือกตั้ง. https://www.ryt9.com/s/iq02/3277825#google_vignette
- สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. (2566, 14 พฤษภาคม). ผลการเลือกตั้ง สส. ทั่วไป 14 พฤษภาคม 2566. <https://ectreport66.ect.go.th/by-province>
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2566). ผลิตภัณฑ์ภาคและจังหวัดแบบปริมาณลูกโซ่ ฉบับ พ.ศ. 2564. เอกสารเผยแพร่.
- Rocket media lab. (2566, 23 กุมภาพันธ์). ผู้เจนไหนไฟแรงเฟร่อ : เปิดข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้ง' 66. <https://rocketmedialab.co/election-66-2/>
- TCIJ. (2566, 22 กุมภาพันธ์). เปิดข้อมูลผู้มีสิทธิเลือกตั้ง' 66 รายภาค-รายจังหวัด และจำนวน ส.ส.เขต 62-66. <https://www.tcijthai.com/news/2023/2/scoop/12826>.
- The standard team. (2566, 6 พฤษภาคม). เลือกตั้ง 2566 : เปิดตัว ‘คาราวานก้าวไกล’ ถนนทุกสายมุ่งสู่ทำเนียบ แบ่ง 5 สาย เหนือจรดใต้ ก่อนบุกกรุงพร้อมกัน 12 พ.ค. ปลุกประชาชนก้าวก้าวไกลทั้งแผ่นดิน. <https://thestandard.co/move-forwards-caravan-announced/>

ภาษาอังกฤษ

Inter-Parliamentary Union (1994, March 26) Declaration on Criteria for Free and Fair Elections <https://www.ipu.org/impact/democracy-and-strong-parliaments/ipu-standards/declaration-criteria-free-and-fair-elections>

Lindberg, S. I. (2006). *Democracy and Elections in Africa*. Johns Hopkins University Press.

Lindberg, S. I. (Ed.) (2009). *Democratization by elections: a new mode of transition*. Johns Hopkins University Press.

Taylor, R. H. (Ed.). (1996). *The Politics of Elections in Southeast Asia*. Woodrow Wilson Center Press and Cambridge University Press.